

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL ÇEVRE BİLİM BÖLÜM BAŞKANLIĞI**

KENTLERİN SOSYAL VE ÇEVRESEL TARİHİ

**Abdullah OSKAY
159138806**

Himaye-i Etfal'den Atatürk Çocuk Yuvasına Atatürk'ün Yuvası

İÇİNDEKİLER

1. Başlarken
2. Geleneksel Toplumda Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk
3. Hız Kazanan Modernleşme Sürecinde Bir Kilometre Taşı: Atatürk Çocuk Yuvası
4. Çocukların Koruyucu Ruhu: Doktor Mehmet Fuat Umay
5. Yuvada Yetişen Bireylerle Görüşmeler
6. Yuvada Çalışan Personelle Görüşmeler
7. Değişen Sosyal Hizmet Modelleri Işığında Yuvanın Geleceği
8. Kaynakça

1. Başlarken

Yetimhaneler geleneksel toplumda yoktu. Korunmaya ihtiyacı olan çocuklar, en kötü ihtimalle bir eve besleme olarak girer veya yakın çevredeki akrabaları tarafından korunurdu. ‘Bir vakıf medeniyeti olan Osmanlı toplumunda da vakıfların korunmaya ihtiyacı olan çocukların korumasında önemli rolü olduğu görülmektedir’.¹

Savaşın kitleselleşmesi ve toplumun tümüne etki etmesiyle birlikte yetimhaneler ortaya çıkmaya başladı. ‘Ülkemizde de ilk yetimhanelerin Tuna Vilayeti Valisi Mithat Paşa tarafından Niş Eyaletinde açılmıştır.’² Daha sonra ‘Kapalıçarşı önündeki esnaf çıraklarını eğitmek amacıyla gönüllüler tarafından şefkat yurdu anlamına gelen Darüşşafakat’ül İslamiyye açılmıştır.’³ ‘II. Abdülhamit zamanında da Darülaceze ve Darülhayr-ı Ali’nin kurulduğu görülmektedir.’⁴ 1911-12 yıllarındaki Balkan Savaşlarından sonra İttihat ve Terakki tarafından da yetimhaneler kurulmuştur. Daha sonra da Doğu Cephesinde Kazım Karabekir’in yetimhaneler kurduğu bilinir. Kurulup kapanan bu yapılardan sonra ise, 1917 yılında Himaye-i Etfal kurulmuş, bu kuruluş tarafından ülkenin birçok yerinde korunmaya ihtiyacı olan çocuklar için yuva ve yurtlar yapılmaya başlanmıştır.⁵

¹ Zeki Karataş, Sosyal Hizmet Tarihi: Osmanlı Devleti’nde Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları, s. 2

² Karataş, s.4.

³ Karataş, s.5.

⁴ Karataş, s. 8.

⁵ Kurumun adının Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu olarak değiştirilmesi üzerine bkz. Hakan Acar, Cumhuriyet’in Çocuk Refahı Politikasını Yapılandıran Bir Sivil Toplum Örgütü: Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (1921-1981), Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezleri Vakfı Yayınları, Ankara 2011, s. 56.

Harp sahasından gelen çocuklardan bir grup
(Geldikleri kıyafetle)

Zaman içinde yuva ve yurtların sayıları hızla artmıştır. Yuva ve yurtların sayılarının yanı sıra, bu kurumların çocukların gelişimine verdiği onulmaz zararlara ilişkin araştırmaların sayısı da hızla artmıştır.⁶

Yapılan araştırmalar neticesinde yuva ve yurt bakımının terk edilmesi gelişmiş Batı ülkelerinde hızla kabul görmüştür. 1990 yılında imzalanan ve ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde de her çocuğun aile yanında büyümesi hak olarak tanımlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için dünyanın farklı ülkelerinden birçok sivil toplum örgütü, yuvaların kapatılması ve aile temelli temelli hizmetlerin yaygınlaştırılması için çalışmalar yapmaya başlamıştır.⁷

Ülkemizde de bu doğrultuda, şehirlerin merkezinde kalan yuva ve yurtlar yıkılarak, şehirlerin dışında aile benzeri ev ortamlarına uygun binalar veya koruyucu aile, evlat edinme hizmetleri

⁶ Georgette Mulheir, The Tragedy of Orphanages, Ted Talks Videosu, 2012.

⁷ İngiltere merkezli olan Lumos Vakfı ve Family for Every Child Ağı bu sivil toplum örgütlerinin önde gelenlerindendir.

yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır. İlk bakışta olumlu olarak değerlendirilecek olan çağa uygun sosyal hizmet kurumları inşa etmenin olumsuz yanları da ortaya çıkmaktadır. Olumsuzlukların başında kentlerin merkezinde kalan cumhuriyetle yaşıt birçok kurumun yıkılması ve tarihe mal olmuş sosyal hizmet kurumlarının kapatılması gelmektedir. Bunların yerine genelde şehirlerin dışında ev tipi sosyal hizmet birimleri oluşturulmaktadır. Bugün, ülkenin birçok yerinde Toplu Konut İdaresi ile yapılan anlaşmalarla geleneksel modeldeki tüm kurumlar hemen tamamıyla yıkılmıştır.⁸ Geride yıkılması planlanan birkaç kurum kalmış olup bunlardan birisi de Ankara Keçiören’de bulunan Atatürk Çocuk Yuvasıdır.

Tarihe mal olmuş, Cumhuriyetimizle yaşıt, içinde II. Abdülhamit Döneminde yapılmış tarihi iki çeşmenin bulunduğu bu alanın araştırılması, bir sosyal hizmet modelinin geçmişten geleceğe uzanan köprüsü demektir.

İlk defa alttaki odada çalışıldı

⁸ Kışla tipi kurum bakımı modelinden yeni modellere geçişte karşılaşılan olumsuz durumlardan biriyle ilgili yazılmış yazıma ilgili linkten ulaşılabilir. <http://www.projepanosu.com/yazar/abdullah-oskay/teki-rantiyerizminden-dogan-cocuk-istismari/141.html>

Yapılacak olan tarihsel analizle, bu modeli gelecek kuşaklara etkili bir şekilde aktarmak, olumlu ve olumsuz yanlarıyla bu modelin bilgeliliğinin taşınması gerekmektedir. Yaşayan tarih, toplumla bütünleşen tarih bunu gerektirir.

Bu kurumlarda çalışan bir idarecinin “Buraları toplumun hafızasından kazımak gerekli.” dediğinin aksine, gelecek sosyal hizmet modellerine ışık tutacak sütunlar olarak ele alabilirsek, ülkemizdeki çocuk refahı daha da artacaktır.

2. Geleneksel Toplumda Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk

İlkçağ toplumlarından günümüze kadar, korunmaya ihtiyacı olan çocuk sorunu her zaman devletlerin asli olarak ele aldığı konulardan birisi olmuştur. Geleneksel toplumlarda korunmaya ihtiyacı olan çocuklar genelde aile temelli hizmetlerden yararlanarak hayata hazırlanmaya çalışılmış, devletler buna uygun çalışmalar gerçekleştirmiştir.

Aynı şekilde, çocuk sahibi olmayan aileler için de toplumların ve devletlerin çözüm yolları aradıkları görülmektedir. Sümer ve Babil gibi Ön Asya’da toplumlarında, Hurri ve Asur Ticaret Koloni zamanında Anadolu’da evlat edinme konusu devletler tarafından kapsamlıca ele alınmıştır.⁹

Aynı şekilde, özel mülkiyetin olduğu tüm toplumlarda hayır-hasenat yoluyla veya dini kurumlar aracılığıyla korunmaya ihtiyacı olan çocuklar için çalışmalar gerçekleştirilmiştir.¹⁰ Bunun yanı sıra, toplumsal ilişkiler ağında ailesi olmayan ve fakir düşen çocukların İslam

⁹ Nazmiye Mutlay, Eski Yakın Doğu Toplumlarında Çocuk, Ankara:Alter Yayıncılık, 2010.

¹⁰ Karataş, s.2.

inancında “Kafala” modelinde olduğu gibi bakımı zengin kişiler tarafından üstlenilmiş veya yakın çevreleri tarafından bu çocuklar korunup bakılmıştır.¹¹

Savaşın kitleselleşmesi, nüfusun belli alanlarda yoğunlaşmasının artması neticesinde doğal afetlerin etkilerinin büyümesinden kaynaklı olarak korunmaya ihtiyacı olan çocuk sayısı hızla artmıştır. Geleneksel toplumda yakın çevrede çözülebilen çocukların sorunu, giderek ölçek olarak büyümüş ve geleneksel yapılar yetersiz hale gelmeye başlamıştır.¹² Ticaret devletinin yükselmesi, modern ilişkilerin yüzeyselleşmesi, devletin ekonomik ve sosyal hayata daha fazla müdahil olmasıyla birlikte korunmaya ihtiyacı olan çocuk sorunu devletler tarafından kapsamlıca ele alınmaya başlamıştır. Devletler ve sivil toplum örgütleri bu çerçevede personelleri eliyle bakımı sağlanacak olan yuva ve yurtlar inşa etmeye başlamışlardır.

¹¹ Family for Every Child Ağı korunmaya ihtiyacı olan çocukların aile temelli hizmetlerden yararlanarak hayata atılması için çalışmalar gerçekleştirmektedir. Ağın ülkemizdeki temsilcisi Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği'dir. Koruyucu aileliğin kültürel duyarlılıklara uygun şekilde yaygınlaştırılmasını savunan Ağ'ın hazırladığı raporda “kafala” modeli kapsamlıca ele alınmaktadır. Towards a Family for Every Child: A conceptual framework, s.9. İlgili çalışmaya bağlantıdan ulaşılabilir.

<http://www.familyforeverychild.org/report/towards-a-family-for-every-child-a-conceptual-framework/> (Son Erişim Tarihi: 03/12/2015)

¹² Söz konusu durumu açıklayan bir yazıma bağlantıdan ulaşılabilir.

<http://www.projepanosu.com/yazar/abdullah-oskay/nepal%E2%80%99e-yapilan-yarimlari-yeniden-dusunmek/110.html>

Ülkemizde de ilk yetimhanelerin Tuna Vilayeti Valisi Mithat Paşa tarafından “Niş Eyaletinde bir kısım mahalli memur ve bölgenin hamiyet sahibi kişilerinin maddi katkılarıyla Niş merkezinde ayırım yapılmaksızın gerek Müslüman gerekse Hıristiyan Nişli ailelerle muhacir (Çerkez) çocuklarından yetim ve öksüz olup kendilerine bakacak diğer yakınları bulunmayanlarla, yakınları olmakla birlikte bakımları ve yetiştirilmeleri için dilekçe ile müracaat edilenlerin kabul edildiği Islahhane isimli bir kurum” oluşturulmuştur.¹³ Kimsesiz ve korunmaya muhtaç çocuklara yönelik ilk sistemli kurumsal girişim olan Islahhaneler daha sonra Rusçuk ve Sofya’da da açılmıştır.¹⁴

Yetim ve kimsesiz çocuklar için II. Abdülhamit döneminde Darülhayr-ı Ali’nin kuruluşu ile olduğu görülmektedir.¹⁵ İttihat ve Terakki Partisi döneminde de 1914’ten başlayarak Darüleytamların (yetimevleri) kurulmasıyla devam etmiştir.¹⁶ Kazım Karabekir tarafından Doğu cephesinde savaşan askerlerin yetim kalan çocukları için de yetimhanelerin kurulduğu görülmektedir. Kazım Karabekir “doğuda bulunduğu sürece yalnız askeri ve siyasi alandaki eğitim sahasında da çok büyük hizmetler yapmıştır. Ermenilerce katledilen ailelerin yetim yavrularına gerçek bir baba olmuş 4000 Erkek, 2000 Kız evladı sefaletten kurtarmış ve vatana faydalı meslek sahibi bireyler haline getirmiştir”.¹⁷ Bu kuruluşların yetersizlikten dolayı kapanması ve Yunan işgalinin ardından Batı illerindeki yıkımın da etkisiyle 30 Haziran 1921 Himaye-i Etfal Cemiyeti resmen kurulmuştur. Kurucusu Dr. Mehmet Fuat’tır. Cemiyet’in ilk yıl 10 olan şube sayısı 1935 yılına gelindiğinde 25’i ABD’de ve 7’si diğer

¹³ Karataş, s.3

¹⁴ Karataş, s.4

¹⁵ Karataş, s.8

¹⁶ Karataş, s.10

¹⁷ <http://www.kazimkarabekirvakfi.org.tr/kazimkarabekir.htm>

ülkelerde olmak üzere 612'ye ulaşmıştır. Bu tarihte cemiyetin adı “Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu” olarak değiştirilmiştir.¹⁸

Himaye-i Etfal'in kurucularının büyük çoğunluğu mebuslar olup amacı kendisine bağlı çeşitli kurumlarda kalan çok sayıda yetim ve kimsesiz çocuğun maddi ve manevi bakımını üstlenmektir.¹⁹ Cemiyet, 26 Kasım 1921'de kamu yararına çalışan cemiyet statüsünü kazanmıştır.²⁰ Cemiyet ayrıca, gelir getirici birçok işletmenin kurulup işletilmesini sağlamıştır.²¹

3. Hız Kazanan Modernleşme Sürecinde Atatürk Çocuk Yuvası

Himaye-i Etfal'in kuruluş çalışmaları esnasında Ankara'da kurumun Hacımusca Mahallesinde kiralarak açtığı ilk çocuk yuvasının yetersizliği ve Çocuk Yuvasının inşaatının tamamlanması nedeniyle yuva, 1925 yılında bugünkü Keçiören'de bulunan Atatürk Çocuk Yuvasına taşınmıştır. Atatürk Çocuk Yuvası 39.000 metrekarelik bir sahadaki eski bir binada

¹⁸ https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/genel_kurul.cl_getir?pEid=4066

¹⁹ Sarıkaya, s.321

²⁰ Sarıkaya, 323

²¹ Sarıkaya, s. 325

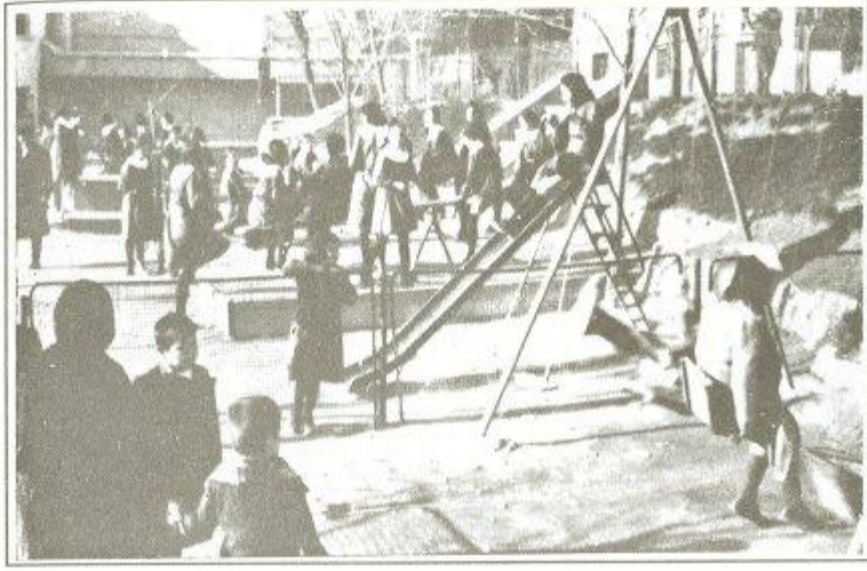
alışmalarına başlamış, o günden beri birçok ilavelerle bugünkü şeklini almıştır.²² Bugünkü haliyle söz konusu arazi 39.000 metrekaaredir.

İlk alınan bina : ocuk Yuvası

Yuva bugün 40 civarında 0-3 yaş arası çocuğa hizmet vermektedir. Söz konusu ocuklar Umay Pavilyonunda barındırılmaktadır. 4 yaş ve üzeri çocuklar ise, şehrin farklı noktalarındaki ocuk evlerine taşınmıştır. Daha yukarı yaşlardaki çocukların eskiden bakım aldığı bina řu anda kullanılmamaktadır. Binanın yıkılıp yerine yeni bir ocuk Destek Merkezi (Eski adıyla Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi) yapılması planlanmaktadır. Arazide 13-18 yaş grubunda rehabilitasyon merkezinde kalan 50 civarında ocuk bulunmaktadır. Arazide ayrıca ambar, mutfak, teknisyenler için depo, hat ve seramik atölyeleri vardır. Seramik atölyesinin ayrıca üç adet fırını bulunmaktadır. Futbol, voleybol, basketbol alanları ile çeşitli oyun araçları, Keçiören Belediyesi tarafından üzeri kapatılarak kapalı yüzme havuzu haline getirilen salon bulunmaktadır. Arazinin 4 farklı yerinde ocuk parkı aletleri bulunmaktadır. Arazide artık kullanılmayan bir sera da bulunmaktadır. Geçmiş dönemlerde beslenen hayvanlar ise günümüzde bulunmamaktadır.

²² http://www.ankarasevgievleri-shcek.gov.tr/?page_id=498

Çocuk bahçesinden bir görünüm

Atatürk Çocuk Yuvasının Umay Pavilyonu bölümüne girildiğinde farklı ülkelerden gelen heyetlerin yuvaya geldiğinde getirdiği hediyeler için bir sergi bölümü oluşturulduğu görülmektedir. Söz konusu bölümde, etkili bir tarihleme yapılamadığı görülmüş olmasına rağmen, oldukça zengin, tarihsel ve kültürlerarası bağlamı derin olan bir oyuncak sergisi olduğu göze çarpmaktadır. Söz konusu serginin şehrin ve ülkenin farklı noktalarında sergilenmesinin yerinde olacağı kurum yetkilileriyle yapılan görüşmede öne çıkan bir husus olmuştur (Çalışma Ziyareti - 1).

Atatürk Çocuk Yuvasının arşivinin kurumda çalışan bir görevli tarafından oldukça sistematik bir hale geldiği görülmesine rağmen, arşivin raylı dolaplara taşınacak olmasından dolayı arşive inilmesine müsaade edilmemiştir. Söz konusu personelle yapılan görüşmede, arşivde kuruluşun ilk yıllarına ilişkin fotoğraflar olmadığı; bunun üstesinden gelinmesi için büyükelçiliklere yazılar yazıldığı ve arşivlerindeki fotoğrafların istendiği belirtilmiştir. Cumhuriyetin ilk döneminde yeterli sayıda doktor bulunmadığı için farklı ülkelerden doktorların ücreti mukabilinde kurumlarda çalıştığı ve fotoğraflamayı yaparak diplomatik misyonlarına ilettiği belirtilmiştir. Arşivde Osmanlıca dâhil fotoğraf ve belgeler olmasına rağmen söz konusu belgelerin günümüz Türkçesinde analiz edilmediği belirtilmiştir. Bu durum, Cumhuriyetin ilk çocuk yuvalarından birisi olması, Ankara merkezde bulunması nedeniyle protokol ziyaretlerine açıklığı gibi nedenlerle söz konusu kurumu oldukça önemli bir arşive sahip hale gelmesine yol açmıştır. Bu noktada, söz konusu arşivin elektronik ortama taşınması ve başta fotoğrafların sergilendiği bir internet sitesi olarak tüm topluma hizmet verir hale getirilmesi için çalışmalara devam edildiği kurumda yapılan görüşmede idareciler tarafından dile getirilmiştir (Çalışma Ziyareti - 1). Ayrıca, değişen sosyal hizmet modelleri çerçevesinde yok olmaya yüz tutan bir bakım modelinin müze olmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Atatürk Çocuk Yuvasının yardımseverler tarafından desteklenerek fiziksel şartları oldukça iyi hale getirildiği görülmektedir. Kurumun gerek bina gerekse bahçe düzenlemelerinin ve parkının yardımseverler tarafından yapıldığı ve modernize edildiği, bahçesindeki ağaçlarla birlikte kentin ortasında oldukça yeşil bir alan olarak kaldığı görülmektedir (Çalışma Ziyareti - 1). Kurumun bahçesinde eskiden bulunan havuzun ise, ilk yıllarda çocuklar için kum

havuzu olarak kullanıldığı, daha sonra ise 1988 yılında çekilen videoda²³ görüldüğü gibi yüzme havuzu olarak kullanılırken, hijyen sıkıntısından dolayı önce kullanıma kapatıldığı, daha sonra ise üzerinin kumla doldurularak peyzajının yapıldığı görülmüştür (Çalışma Ziyareti - 2). Havuz bugün farklı bir alanda kapalı olarak hizmet vermektedir.

Zaman zaman yapılan değişikliklerle binalara eklemeler yaparak yuva büyütülmüş, kendi kendine yeterli bir hale gelmesi amacıyla, sebzecilik, tavukçuluk, süt inekçiliği, ekmek üretimi gibi faaliyetleri başlatmıştır. Yuvanın bulunduğu site içerisinde hemşire kolejinin olması çocuklara yönelik çalışmalarda kolaylık sağlamıştır. Atatürk Çocuk Yuvası sel, deprem ve benzeri afetler sırasında sürekli merkez görevini üstlenerek korunmaya ihtiyacı olan çocukları barındırmıştır.²⁴

Yuvada oldukça yoğun gönüllü çalışmalar yapılmaktadır. Çocuk Sevenler Gönüllü Grubu (ÇOSEV), Barış Gönüllüleri ve Gönüllü Ablalık Projesi ile yuvada çocuklara yönelik çalışmalar gruplardan yalnızca birkaçıdır. Özellikle ÇOSEV'in 20 yıldır sürdürdüğü

²³ Video iki parçadan oluşmaktadır.

<https://www.facebook.com/selahattin.goktan/videos/479416408253/>

<https://www.facebook.com/selahattin.goktan/videos/10150115465703254/>

²⁴ http://www.ankarasevgievleri-shcek.gov.tr/?page_id=498

alışmalar Atatürk Çocuk Yuvasına ilişkin birçok bilginin, kültürel aktivitenin, düğün-derneğinin biriktiğı bir merkez haline gelmesini sağlamıştır (ÇOSEV’le Görüşme).²⁵ Geçmişte ve günümüzde bu yuvaya ilişkin taşradaki yuvaların aksine oldukça yoğun gönüllü talebi gelmiştir. Bununla birlikte ÇOSEV gibi uzun soluklu olarak bu alanda gönüllü çalışanların sayısı ve aktivitesi sınırlı kalmış, çocuklara faydadan çok zarar vermiştir. Ayrıca, bir dönem dünya üzerinde oldukça popüler olan ve hala az gelişmiş kimi ülkede uygulanan literatürde “yetimhane turizmi” olarak bilinen uluslararası yabancı gönüllülerin Atatürk Çocuk Yuvasında da çalışmalar gerçekleştirdiğı görülmektedir. Yetimhane turizmi çocukların gelişimine onulmaz zararlar verdiğı gerekçesiyle yazında oldukça eleştirilmekte olup, gelişmiş ülkeler tarafından tamamen terk edilmiştir.²⁶ Son dönemde ülkemizdeki çalışmalarda da yuvalardaki gönüllüğün düzenlenmeye çalışıldığı, çocuklara zarar verecek nitelikteki gönüllüğün bertaraf edilmeye çalışıldığı kurumda çalışan idareciler tarafından dile getirilmektedir.²⁷

MSgt. Lula Hamilton holds a girl from the Atatürk Children's Orphanage at a pool party/cookout held Tuesday. The party, attended by more than 50 orphan children, was sponsored by the air station chapel.

²⁵ <http://cosev.biz.tr>

²⁶ Yuvalardaki gönüllüğün olumsuz yanlarına dikkat çekmek için yapılan bir kampanya için tıklayınız. <http://thinkchildsafe.org/> Yönetim Kurulu Başkanı olduğum Koruyucu Aile, Evlat Edinme Derneğı tarafından Türkçe’ye kazandırılan bir makalede yetimhane turizmi kısaca ele alınmaktadır.

<http://www.korev.org.tr/index.php?page=blog-detay.php&ID=40>

²⁷ Yuvalarda Gönüllülüğün nasıl olması gerektiğine ilişkin yazım linktedir. <http://uzuncorap.com/2014/10/17/yuvalarda-gonulluluk-ama-nasil/>

4. Çocukların Koruyucu Ruhu: Doktor Mehmet Fuat Umay

Doktor Mehmet Fuat Umay 1885 yılında eski adı Kırkkilise olan ve yine kendisinin TBMM'ye sunduğu teklifle değiştirilen Kırklareli'nde doğmuştur. Asıl mesleği doktorluk olan Mehmet Fuat, Balkan Savaşları sırasında görev almış, Kırklareli Belediye Tabibliği yapmıştır. Bu dönemde Himaye-i Etfal'in Kırklareli şubesinin kuruluşu için çalışmalar yapmıştır. Kurtuluş Savaşı'nda da yer alan Mehmet Fuat, savaştan sonra siyasete girmiş ve 1950 yılına kadar Meclis'te görev almıştır.²⁸

Dr. Mehmet Fuat, savaştan çıkmış, kaynak sıkıntısı çeken, geleneksel olarak nüfus problemi yaşayan bir ülkede, korunmaya ihtiyacı olan çocuklar için nüfuzlu arkadaşları ve mebuslarla birlikte Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin kuruluşu içinde yer almıştır. Bu çerçevede, ilk başta Cemiyetin Genel Sekreteri olmuştur. Cemiyetin Genel Sekreteri unvanına Bolu Mebusluğu unvanını da ekleyerek, korunmaya ihtiyacı olan çocuklar için kafasında tasarladığı dönemin

²⁸ Umay, Bir Devrimci Doktorun Anıları.

tek karlı çıkan ülkesi olan ABD’den bağış toplama ve bu bağışlarla yuvalar yapma fikrini Mart 1923’te uygulamaya geçirmiştir.²⁹ Fuat Umay bu amaçla Amerika’ya giden ilk Türk vapuru olacak olan “Gülcemal” ile yolculuğa çıkmıştır.³⁰ New York’tan başlayarak ABD’nin birçok eyaletinde başta Müslümanlar ve Yahudilerden olmak üzere 400.000 ABD Doları bağış toplamış ve bu bağışlarla 6 apartman, 2 garaj, Anafartalar’da merkez binalar, iki sinema ve Keçiören’deki bugünkü Çocuk Esirgeme Kurumu Yuvası kurulmuştur.³¹

Doktor Mehmet Fuat Amerika ziyaretinde yalnızca bağış toplamakla kalmamış, sosyal bilimlerde oldukça gelişmiş olan bu ülkedeki kurumları da gezmeyi amaç edinmiştir.³² Gittiği birçok eyaletteki kamu kurumları veya gönüllü şekilde sivil toplum örgütleri tarafından işletilen çocuk bakım merkezlerini gezmiş, bunlar üzerine notlar almış, Türkiye açısından değerlendirmeler yapmıştır. Doktor Reeder ve John Dewey gibi dönemin ünlü bilim insanlarıyla buluşmuş ve fikirlerinden yararlanmıştır. Özellikle Doktor Reeder’in New York’un kuzeyinde bulunan yuvasını ziyaretine ilişkin değerlendirmeleri, ülkemizdeki çocuk yuvalarının sonraki 80 yılına damga vuracak mahiyettedir.

“Yetimevlerinde, büyük yemekhanelerde kalabalık olarak yatanların, aileleriyle ilişkide bulunmayanların, kışla hayatı yaşayanların duygularında gelişme ve aile arasında büyüyen çocuk kadar incelik ve içtenlik olmadığından, yaşam savaşında başarılı olamadıkları kanısı oluşmuş. Kışla yaşamındaki çocuklar görgü, duygu konusundaki eksiklik nedeniyle aileye karşı, arkadaşlarına karşı sert davranmaktan kendilerini alıkoyamıyorlar. Bu nedenle bu çocukların aile kurması da mutlu sonuçlar vermiyormuş.

²⁹ Umay, Bir Devrimci Doktorun Anıları, Kapak Tanıtımı

³⁰ Yümlü, 441.

³¹ Yümlü, 444.

³² Umay, Bir Devrimci Doktorun Anıları, s.21.

Bu durumu uzun süren inceleme ve araştırma sonucunda anlamış bulunan Doktor Reeder kurduğu cidden güzel kurumda, çocukları aile arasında yaşatan bir düzen meydana getirmiş. (...) Bu yöntemde çocuk başına masraf çok. Bu nedenle ancak ABD gibi zengin ülkelerde uygulanabilir.”³³

Dr. Mehmet Fuat bu gezisinde yetimler için sanat okulu, Columbia Üniveritesi’nden John Dewey’i ziyaret edip, çocuk yetiştirilmesi üzerine tecrübelerini dinleyerek Türkiye’ye davet etmesi, çocuk adalet sistemi, Ermeni ve Rumların Türk karşıtı propagandalarına karşı çalışmaları, Amerika’daki Müslüman ve Türkler arasındaki çekişmeler, kadının toplumdaki yeri, Amerika’da Sosyal Çalışmanın 50. Yılı Kongresine katılımı gibi farklı konularda çalışmalar gerçekleştirerek notlar derlemiştir. Bu notlardan özellikle çocuk yetiştirilmesi konusunun Türkiye’ye döndüğünde Gülbüz Türk Çocuğu Dergisi’nin çıkarılması ve halkın bilinçlendirilmesi çalışmalarında katkıda bulunduğu aşıkardır.

Tarih Vakfı’nın 2000 yılında gerçekleştirdiği “Tarihe 1000 Canlı Tanık” projesinde Doktor Neriman Ungur’un anıları Doktor Mehmet Fuat Umay ve Atatürk Çocuk Yuvası’yla ilgili çok önemli bilgileri içermektedir:

³³ Umay, Bir Devrimci Doktorun Anıları, ss.57-58.

“Mehmet Fuat (Umay) 30 Haziran 1921 tarihinde kurulan Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer almış ve uzun süre genel başkanlık yapmıştır. 1963 yılında İstanbul'da vefat eden Dr. Fuat bey, Himaye-i Etfal'e gelir sağlamak amacıyla pek çok çalışma yürütüyordu. Çıktığı Amerika seyahatinin sonrasında, Ankara'da Çocuk Esirgeme Kurumu'nun meydana getirdiği ilk çocuk sarayları, bakım evleri, hastane, çocuk yuvaları Amerika'daki işçilerin gönderdikleri paralarla kurulmuştur. "Mehmet Fuat Umay o müesseseyi kurmuştu. Üst katta bebeklere eşyalar ve sonra bütün tedavi yerleri ayrı, hatta benim yatak yerim bile vardı, istersem kalacaktım. Aşağı katta koskoca salon, depolar vardı. İki tane ayrı okul vardı bahçenin içinde, okula gidip geliyordu çocuklar, yani öyle hem okul hem de yuvaydı. Yuvada yeni doğmuş çocuklar, sütanneler vardı. Çok da güzeldi. Orada 32 tane ineğimiz vardı, onlar süt verirlerdi. Sonra ben bir hemşire okulu açtım oraya, biraz orada faydamız oldu... Dört sene çalıştım Mehmet Fuat beyin kurduğu yuvada da müdürlük yaptım." ³⁴

1950 yılına kadar ilk önceleri Himaye-i Etfal Cemiyeti, daha sonra da 1935 yılında Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu olacak olan kurumun Başkanlığını yapacak olan Dr. Mehmet Fuat'a Türk Mitolojisinde “Çocukların Koruyucu Meleği” anlamına gelen Umay soyadı Atatürk tarafından verilmiştir. 1950 yılında hem mebusluktan hem de Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu Başkanlığından ayrılan Doktor Mehmet Fuat Umay, 1963 yılında İstanbul'da hayata gözlerini yummuştur. Umay soyadı bugün Atatürk Çocuk Yuvasında “Umay Pavilyonu”nda yaşatılmaktadır.

³⁴ Tarih Vakfı Tarihe Bin Canlı Tanık Projesi kapsamında Neriman Ungur ile röportaj için tıklayınız.
<http://www.milliyet.com.tr/2003/12/07/pazar/paz13.html>

5. Yuvada Yetişen Bireylerle Görüşmeler³⁵

Görüşme 1:

Atatürk Çocuk Yuvası'nın hizmet alanları olan korunmaya ihtiyacı olan çocuklarla görüşmeler, kurumun geçmişi hakkında önemli bilgiler içermektedir. Bu doğrultuda, kurumda yetişen iki yetişkin ile görüşme yapılmıştır. Görüşülenlerden ilki, Elif isminde 40 yaşında bir kamu kurumunda memur olarak çalışmalarına devam etmektedir. Elif, 1976 yılında iki aylıkken girdiği yuvadan 1987 yılında 11 yıl kaldıktan sonra ayrılmış ve önce Gazi Kız Yetiştirme Yurduna, daha sonra da sırasıyla Ayaş ve Hatay Kız Yetiştirme Yurduna yerleştirilmiştir. Elif'in annesi Elif'i doğururken ölmüştür. Altı kardeşin en küçüğü olan Elif'i babası yuvaya vermiş, diğer çocuklarının bakımını kendisi üstlenmiştir. Elif, zaman içinde biyolojik ailesi ile iletişiminin hemen tamamen kesildiğini ifade etmiştir.

Elif'in kaldığı dönemde yuvada verilen hizmetin şekli 0-6 yaş arası kızlı-erkekli karma şekilde kalan küçükler grubu ile 7-12 yaş grubu kız ve erkeklerin ayrı şekilde kaldığı bakım

³⁵ Atatürk Çocuk Yuvasında yetişen bir gencin gönüllülük çalışmaları için tıklayınız.

<http://www.turizmh Haberleri.com/koseyazisi.asp?ID=2183>

Ayrıca, aynı yuvada yetişen iki gencin evlilik haberi için tıklayınız.

<http://www.milliyet.com.tr/yetistirme-yurdunda-yetisen-iki-genc-evlendi/gundem/gundemdetay/24.07.2011/1418081/default.htm>

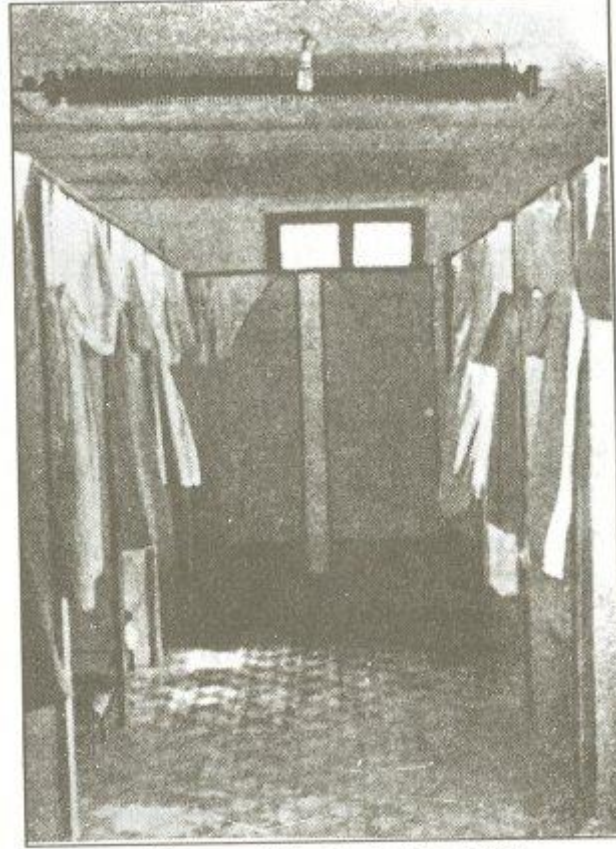
modelidir. Elif'e yuvada oynanan oyunları sorduğumda, yakantop, tombik, misket, çizgi ve saklambaç olduğunu belirtmiştir. Özellikle yakantop'u binanın içinde de oynayabildiklerini, kışların vazgeçilmez oyunu olduğunu söylemiştir.

Elif'e yuvanın ziyaretçilerinin kimler olduğunu sorduğumda yuvaya gönüllülerin sıkça geldiğini, Türk gönüllülerin 2-3 hafta gelip sıkıldığını ve sonra gelmediğini, Türk gönüllülerin aksine yabancı gönüllülerin ise disiplinli bir şekilde 1-2 yıl geldiğini belirtmiştir. Bu gönüllülerin arasında hayatına en çok dokunanın kim olduğunu sorduğumda ise, sonradan çok yakın bir arkadaşını evlat edinecek olan, halen de görüştüğü Harika Gür isimli bir gönüllünün olduğunu ifade etmiştir. Sanatçıların ve protokolün oldukça sık şekilde yuvaya geldiğini, Adile Naşit, Kenan Evren, Turgut Özal gibi isimleri bu dönemden hatırladığını ifade etmiştir. Bu isimlerin hediyeler getirdiğini, bu hediyeleri ise kişiler gidince bakıcı annelerin el koyduğunu belirtmiştir.

Elif'e yuvadan bakımverenlerle ve personelle ilişkisini sorduğumda, genelde bu kişilerin niteliğinin düşük olduğunu, çocuklarla yeterince ilgilenmediğini düşündüğünü belirtmiştir. Diyetisyen Nuray Atalar ve Eczacı Şinasi Köseer'in ise oldukça olumlu bir şekilde çocuklara yaklaştığını, Nuray Ablayı kapıda her zaman beklediğini, ondan aferin almak için çok çabaladığını ifade etmiştir. Yuvada iki bakıcı anneye anılarının çok ilginç olduğunu Tazegül isimli bakıcı anneyi çok sevdiğini; Gültaze isimli bakıcı anneden ise birçok çocuk gibi nefret ettiğini belirtmiştir. Yuvadaki dönemin müdürü Talip Bölükbaşı'nın ise oldukça zalim olduğunu, çocukları beyzbol sopasıyla dövdüğünü ifade etmiştir.

Yuvadaki en çok iz bırakan anları sorduğumda ise, beş yaşında haksız yere bir personelin kendisine tokat atması ve kafasını duvara çarparak yarılması ve (kafasını göstererek) halen o

yarığın olduğu bölümün kel olması olduğuunu ifade etmiştir. Yuvadaki banyo anlarının da oldukça sıkıntılı olduğuunu, kurne tarzı banyo modelinde çocuklara sıcak suyla yakma ve soğuk suyla dondurma şeklinde cezalar verildiğini ifade etmiştir.

Banyo dairelerinden biri

Yuvadaki yemeklere ilişkin Elif'in yaptığı değerlendirme yemeklerin oldukça kötü olduğu ve çoğu zaman aç yattığı şeklindedir.

Elif'e yuva ve bahçesindeki kendisi için en özel yeri sorduğumda ise, bahçede yatır olduğuuna inanılan bir yer bulunduğunu; buradan hem korktuğunu hem de sıkça oraya gidip dua ettiğini belirtmiştir. Ayrıca, zaman içinde yok olan bir armut bahçesi olduğuunu, bu bahçenin kendisi için çok özel olduğuunu ifade etmiştir. Binalardan ise, D Blok binası ile Umay Pavilyonunu

çok sevdiğini ifade etmiştir. Bahçedeki güvercin seslerine de bayıldığını ama onlardan da çok korktuğunu belirtmiştir.

1988 yılında çekildiği anlaşılan ekteki videoda görüldüğü gibi yuvanın bahçesinde hijyen sıkıntısından dolayı kullanılmayan bir havuz vardır. Daha sonra üzeri peyzaj yapılarak kapatılacak olan havuzu kullanmadığını, böyle bir havuzu hatırlamadığını ifade etmiştir.

Elif'e yuvadaki arkadaşlık ortamını sorduğumda ise yuvadaki tek güzel şeyin bu olduğunu ifade etmiştir. Halen görüştüğü, Sultan, Birol, Semra gibi arkadaşları vardır. Semra isimli arkadaşı Elif'e sevgisinden kızının adını Elif koymuştur. Genç yaşta evlendirilen Semra, bu satırların yazılmasından bir ay önce intihar etmiştir.

Yuvanın çevresinde yaşayanların yuvaya bakışını sorduğumda ise, oldukça olumsuz olduğunu, ayrımcılığın çok yaygın şekilde vatandaş ve personel arasında bulunduğunu belirtmiştir.

Yuvada bir televizyon salonu bulunduğunu belirten Elif, televizyon kavgasının çok olduğunu, en önde izlemenin ise en önemli kavga nedeni olduğunu belirtmiştir.

Yuvadaki en önemli hayalini sorduğumda ise, "Benim de bir ailem olsun. Ben de bir ailede hayata hazırlanayım çok isterdim. Keşke annem olsaydı da yanında yatsaydım." cevabını vermiştir.

Yazları kamplara gittiğini belirten Elif, bu dönemlerin yuvadaki en güzel dönemleri olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte, "Yuvadayken kötü anılarım o kadar çoktu ki, iyilerini

hatırlamıyorum bile. (Bileklerini göstererek) Bakın yurttan çıktıktan sonra defalarca ölmek istedim. Bileklerimi kestim. Geçmişte yaşadıklarımı unutmak için çok ağır antidepresanlar kullandım. Bence yurtta yetişen gençlerin çoğu da intihara meylediyor. Boşluktasın. Toplumdan kopuk bir ortamda büyüyorsun. Yurttan çıkınca da uyum sağlayamıyor, iletişim kuramıyor ve çareyi intiharda arıyorsun.” demiştir.

Elif’e yuvadaki çocukların şarkıları çok sevdiğini belirterek, kendisinin en sevdiği şarkıyı sordum. “Ferdi Tayfur’dan “Ben de Özledim” şarkısını eski bir teyp eşliğinde tüm çocuklar bağırarak söyledik.” dedi.

Elif’e yuvalardaki eşyalarla ilgili anılarını sorduğumda ise, kendisine ait hiç özel eşyası olmadığını, oyuncaklarının bulunmadığını, kıyafetlerin dahi ortak kullanıldığını, bardak, tabak gibi alet edavatın da demir-çelikten oluştuğunu ifade etmiştir. Yuvadaki en büyük sıkıntısının ise, gece lambası olmaması olduğunu belirtmiş, karanlıktan korktuğunu ve lambası olsa neler vermeyeceğini dile getirmiştir.

Yuvaya halen gidip ziyaret gerçekleştirip gerçekleştirmediğini sorduğumda ise, gittiğini ve bağışlar yaptığını, ama eskisi kadar rahatça almadıklarını, yuvanın kendisinin anavatanı, çocukluğu, bir parçası olduğunu, kendisini yuvayla özdeşleştirdiğini ve kendisini yuvadan koparan uygulamalar yerine kolaylaştırıcı uygulamalara ihtiyaç olduğunu ifade etmiştir.

Görüşme 2:

Atatürk Çocuk Yuvasındaki bakımı deneyimlerden birisi de şimdi 61 yaşında olan Durmuş’tur. Durmuş, 1961 yılında 6 yaşındayken yuvaya girmiş, aynı yıl Atatürk Çocuk Yuvası’ndan ayrılarak Hirfanlı Çocuk Yuvasına gönderilmiştir. Durmuş’a neden yuvaya

girdiğini sorduğumda, köyünde yoğun bir yoksulluk yaşandığını, anne ve babasının öldüğünü, kendisi de yuvalarda yetişen köye gelen öğretmenin kendisine bakmakta olan dayısını yönlendirerek Durmuş'u yuvaya yazdırdığını belirtmiştir. Durmuş Hava Kuvvetlerinden emekli olup, halen sigorta şirketi sahibidir.

Durmuş'a yuvada kendisi için özel alanları sorduğumda D Blok'un oldukça özel bir anısı olduğunu belirtmiştir. Bir önceki görüşmecideki yatırı sorduğumda böyle bir şeyi hatırlamadığını ifade etmiştir. Yuvanın bahçesindeki havuzu sorduğumda ise, çok eğlenceli bir şekilde yüzme amacıyla kullanıldığını belirtmiştir.

Yuvadaki bakımı sorduğumda ise, bakıcı anne başına 30 çocuk düştüğünü, bakımın niteliğinin çok kötü olduğunu, yaygın bir şiddet bulunduğunu ifade etmiştir. Yuvada o dönem kalmakta olan bir çocuğun bakıcı şiddetinden dolayı sakat kaldığını ve hakkını arayacak bir mekanizmanın bulunmadığını ifade etmiş ve şiddeti uygulayan bakıcıların oldukça sorumsuz bir şekilde bunu uygulayabildiklerini dile getirmiştir.

Durmuş'a kaldığı döneme ilişkin sosyo-kültürel ortamı sorduğumda ise, yuvadaki sosyo-kültürel ortamın oldukça zayıf olduğunu, çocukları mahallede gezmeye çıkarmanın dışında pek aktivite olmadığını, başta Amerikalılar olmak üzere yabancı gönüllülerin sıkça geldiğini ifade etmiştir.

Durmuş, halen yuvaya sıkça ziyaretler gerçekleştirdiğini, yuvanın kendisinin ve geçmişinin bir parçası olduğunu, buralarda yetişip kendisini gizleyen kişilere çok kızdığını, hep birlikte çocukların hayatlarına dokunmak için mücadele edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Durmuş bu amaçla 1977 yılında Kimsesiz Çocuklarla Dayanışma Derneği'ni kurduklarını, 1980

darbesiyle bu derneğin kapatıldığını, 1983 yılında yeniden Yurttan Ayrılanlar Derneği'ni kurduklarını anlatmıştır.

6. Yuvada Çalışan Personelle Görüşmeler

Görüşme 1:

Ahmet Gözüm 1990-2000 yılları arasında marangoz - teknisyen olarak Atatürk Çocuk Yuvasında çalışmıştır. Kendisinin ilk iş deneyimidir. SHÇEK'in açtığı sınavla kuruma ataması yapılmış olan Gözüm, aslen Erzurumlu'dur.

Ahmet'le ilk olarak yuvada kalan çocuklardan gözdesi olan bir çocuk olup olmadığını sordum. "Halen görüştüğüm Umut var. Onun bende yeri ayrı. Gerçi hepsinin yeri ayrı ama

onunki bambaşka. Umut sağır ve dilsizdi. Aklımdan hiç gitmez. Yanımdan da hiç gitmezdi.” diye yanıtladı.

Kendisi teknisyen olduğu için aynı zamanda bolca da kurban ve adak bağışının kesimini üstlendiğini anlattı. “O zamanlar Kurban Bayramlarında günlerce kesim yapardık. Gecelere kadar sabahlara kadar keserdik. şimdi Kurban bağışı kabul edilmiyormuş. Geçen yapayım dedim kabul etmediler. Ne bildikleri var ki?” dedi.

Çalıştığı süre içinde kendisini en çok zorlayanın çevrenin çocuklara olumsuz bakışı olduğunu dile getirdi Ahmet. Bunun yuvanın olduğu alana 1999’da Kız Yurdunun da gelmesinden sonra daha arttığını ifade etti. “ocukları en çok zorlayan durumların başında bu olumsuz bakış açısı geliyordu.” diye de ekledi.

“En çok neresi sizin için özeldi?” diye sordum. “Umay Pavilyonu. Orası yukarıdan bakınca gemi gibidir. Orada kalan bebeklerin tümünün beşiklerini ellerimle yaptım. Gel gör ki en son ziyarete gittiğimde hiçbirisi kalmamış. Halbuki elli yıl, yüzyıl dayanacak şekilde yapmıştım.” dedi.

Yuvadaki personelin bakımının kalitesini sorduğumda, “Yavrum dışarıdakiler ve çocuklar belki suçlar ama iki anneye otuz beş ocuk düşerse olacağı budur. Bu zorluklara rağmen bu çocukların tümünü kar gibi yıkayıp yurlardı (yerel ağızda temizleme).” dedi.

“Anlayamadığım bir şey var benim. Anafartalar Sokağı ve civarı neredeyse SHÇEK’le özdeşleşmiş. Oraları bırakıp, yeni binaya taşınmış Bakanlık. Niye gidiyorsun be güzel

kardeşim. Tarihine sahip çıksana. Yuvamızı da koru. Yıkılacağı söyleniyor. Yazık.” ağzından sitemle dökülen sözlerdi Ahmet’in.

“Ya yemek niye taşeronlaşır? Bakıcı anneler niye taşeronlaşır? Buralar siyasete niye malzeme edilir? 28 Şubat sürecinde kimlere kimlere kıydılar yuvada? Bugün ben Atatürk Çocuk Yuvasına hastalık derecesinde tutkunum. Ama siyaset nedeniyle dönmek istemiyorum. Şimdiki kurumumda çok rahatım. Allah’tan dileğim, Atatürk Çocuk Yuvası’nın yuva olarak kalması.” son sözleri oldu.

“Hacer Anne vardı şimdi emekli. İzinden gel de, birlikte bir çağ kebabı yiyelim. Hemi de söyleşelim. O çok şey bilir bu konuda.” sözü ise, yurdum insanının güzelliklerinden oldukça fazla dem vuruyordu.

7. Değişen Sosyal Hizmet Modelleri Işığında Yuvanın Geleceği

Geleneksel toplum korunma ihtiyacı olan çocukları büyük ölçekli kurumlara ihtiyaç kalmadan, aile ve toplum destekli modellerle çözmeyi başarmıştır. Modernleşmenin başlaması, toplumsal ilişkilerin yüzeyselleşmesi, köyden kente göç gibi olgularla birlikte korunma ihtiyacı olan çocuklar geleneksel yöntemlerin öngördüğü çözümlerden yararlanamaz hale gelmiştir. Bu dönemde modernleşme sürecine giren ülkelerde ortaya çıkmaya başlayan yuva ve yurt bakım modellerinin sanayileşme ve modernleşme süreçlerine bizden önce giren ülkelerden ortalama yüz yıl sonra ülkemizde de görülmeye başlamıştır.

Önceleri devletin yetersiz kapasitesi nedeniyle sivil toplum kuruluşları aracılığıyla ele alınan korunmaya ihtiyacı olan çocuklar sorunu, ülkenin Osmanlı’dan bu yana gelen nüfus azlığı

problemiyle birleşerek bu çocuklara oldukça olumlu yaklaşılmasını ve nüfusun artırılmaya çalışılmasını beraberinde getirmiştir. Savaştan sonra “vatanı koruyan şehitlerin çocukları” olarak görülen çocuklara pozitif tavırlar sergilenmiş ve bu çocukların hayata tutunmaları kolay olmuştur.

Zaman içinde ülkenin zenginleşmeye başlaması, kurum bakımının olumsuz etkilerinin giderek daha net anlaşılması gibi nedenler neticesinde, kurum bakımı modeli terk edilmeye başlamıştır. 2012 yılından bu yana hız kazanan süreçte aile ve toplum temelli hizmetlerin yaygınlaştırılması için koruyucu ailelik³⁶ ve evlat edinme hizmet modeli yaygınlaştırılmakta, büyük ölçekli bakım merkezleri olan yuvalar ev benzeri yapılarla değiştirilmeye çalışılmaktadır.

Tüm bu süreç içinde sivil toplumun korunmaya ihtiyacı olan çocuklara ilişkin hakim rolü giderek azalmış, devletin kapasitesinin artmasıyla devlet bu süreçte başat bir hale gelmiştir. Devletin bu süreçteki rolünde merkezi yönetimin ağırlığı giderek daha çok vurgulanan yerinden yönetim ve ikincillik gibi ilkeler nedeniyle yerel yönetimlere devredilmeye başlanmıştır. Bu çerçevede, büyükşehir belediyesi olan yerlerde korunmaya ihtiyacı olan

³⁶ Fedakar koruyucu aile, özürü olmasına rağmen çocukları Cumhur'a sahip çıktı. Haberi için tıklayınız.
<http://www.memurlar.net/haber/329653/>

çocukların büyükşehir belediyelerince korunup bakılmasına ilişkin protokoller Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Büyükşehir Belediyeleri arasında imzalanmaya başlamıştır.

Bu çerçevede, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Ankara Büyükşehir Belediyesi arasında imzalanan protokol gereğince Ankara ilindeki korunmaya ihtiyacı olan çocukların belediye tarafından bakımı sağlanmaya başlayacaktır.³⁷ Belediye tarafından Keçiören Atatürk Çocuk Yuvası'nın bulunduğu arazideki binaların yıkılması ve yerlerine yenisinin yapılması için protokol imzalanmış durumda olup, henüz uygulamaya geçirilmemiştir. Bu durum, 2009 yılında 4 yaşından büyük korunmaya ihtiyacı olan çocukların Pursaklar Saray Beldesinde TOKİ tarafından yapılan 8'erli konaklamayla ev benzeri ortam sağlayan Ankara Sevgi Evleri Çocuk Yuvasına çocukların yerleştirilmesinin son halkası olacaktır.³⁸

Keçiören Atatürk Çocuk Yuvası'nın Cumhuriyetin ilk yuvalarından olması, önemli bir tarihe tanıklık etmesi, modernleşme sürecinde kapsamlı bir şekilde uygulanan bir sosyal hizmet modelinin öğrenilmiş derslerini içinde barındırması, Ankara merkezde bulunması, Türkiye çapında neredeyse tüm yuva ve yurtların yıkılması, içindeki tarihi anıtlar gibi sebeplerle müze olarak değerlendirilmesi ve geleceğe aktarılması önem arz etmektedir. Atatürk Çocuk Yuvası'nın müze olması sağlandığı takdirde, geçmiş-günümüz-gelecek üçgeninde çocuk refahı ele alınabilecek ve çocuklar hak ettikleri saygı ve sevgiyi görebilecektir.

³⁷ <https://www.ankara.bel.tr/haberler/bakanlik-buyuksehir-ve-sos-cocuklar-icin-elele-verdi/>

³⁸ <http://ankara.aile.gov.tr/kuruluslarimiz/yuvalar-ve-yetistirme-yurtlari/ataturk-cocuk-yuvasi>

8. Kaynakça

Kitaplar

Nazmiye Mutlay, Eski Yakın Doğu Toplumlarında Çocuk (Alter Yayıncılık, 2010).

Dr. Mehmet Fuat Umay, Bir Devrimci Doktorun Anıları (İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul,2014).

Makaleler

Zeki Karataş, “Sosyal Hizmet Tarihi: Osmanlı Devleti’nde Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları” Tarihsiz, 1-16.

Makbule Sarıkaya, “Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Bir Sosyal Hizmet Kurumu: Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti”, A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı: 34, 2007, 321-338.

Murat Yümlü, “Bir Devrin Cemiyet Adamı: Doktor Fuad Umay” Biyografisi Üzerine Bir İnceleme, History Studies Ortadoğu Özel Sayısı, 2010, 437-446.

Hakan Acar, Cumhuriyet’in Çocuk Refahı Politikasını Yapılandıran Bir Sivil Toplum Örgütü: Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu (1921-1981), Fişek Enstitüsü Çalışan Çocuklar Bilim ve Eylem Merkezleri Vakfı Yayınları, Ankara (2011).

İnternet Haberleri

<http://www.milliyet.com.tr/2003/12/07/pazar/paz13.html>

<http://www.turizmhaberleri.com/koseyazisi.asp?ID=2183>

<http://www.milliyet.com.tr/yetistirme-yurdunda-yetisen-iki-genc-evlendi/gundem/gundemdetay/24.07.2011/1418081/default.htm>

<http://www.memurlar.net/haber/329653/>

<http://ankara.aile.gov.tr/kuruluslarimiz/yuvalar-ve-yetistirme-yurtlari/ataturk-cocuk-yuvasi>

<http://thinkchildsafe.org/>

<http://www.korev.org.tr/index.php?page=blog-detay.php&ID=40>

<http://uzuncorap.com/2014/10/17/yuvalarda-gonulluluk-ama-nasil/>

http://www.ankarasevgievleri-shcek.gov.tr/?page_id=498

<http://cosev.biz.tr>

<http://www.kazimkarabekirvakfi.org.tr/kazimkarabekir.htm>

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/genel_kurul.cl_getir?pEid=4066

<http://www.familyforeverychild.org/report/towards-a-family-for-every-child-a-conceptual-framework/>

<http://www.projepanosu.com/yazar/abdullah-oskay/nepal%E2%80%99e-yapilan-yardimlari-yeniden-dusunmek/110.html>

http://www.ankarasevgievleri-shcek.gov.tr/?page_id=498

http://www.politics.ankara.edu.tr/?bil=bil_icerik&icerik_id=275&ens_birim=1

Video

Georgette Mulheir, The Tragedy of Orphanages, Ted Talks Videosu, 2012.

https://www.ted.com/talks/georgette_mulheir_the_tragedy_of_orphanages

Atatürk Çocuk Yuvası'nın tarihi ile ilgili videolar

<https://www.facebook.com/selahattin.goktan/videos/479416408253/>

<https://www.facebook.com/selahattin.goktan/videos/10150115465703254/>